



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ  
Hellenic Aid

Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας

**ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ  
ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ**

Ιανουάριος 2019



Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΥΔΑΣ)  
Ακαδημίας 3  
ΤΚ 106 71, Αθήνα  
ΑΘΗΝΑ

## Περιεχόμενα

Εισαγωγή .....	2
1. Διμερής Αναπτυξιακή Βοήθεια .....	3
2. Μεθοδολογία Αποτίμησης .....	5
3. Χαρτογράφηση του Προγράμματος Υποτροφιών για την Περίοδο 2014-2018 ...	7
Αριθμός Υποτρόφων για τη Περίοδο 2014-2018 .....	8
Χώρες προέλευσης Υποτρόφων για την Περίοδο 2014-2018.....	10
Τομεακή Κατανομή Υποτροφιών Περιόδου 2014-2018 .....	11
Κριτήρια και Διαδικασία Επιλογής Υποτρόφων .....	13
4. Μελέτη Συστημάτων Παροχής Υποτροφιών Άλλων Χωρών .....	14
5. Συμπεράσματα Αποτίμησης .....	15
6. Τελικό Συμπέρασμα .....	16
Αναφορές - Βιβλιογραφία .....	19

## Εισαγωγή

Η αναπτυξιακή συνεργασία αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα αφενός μεν της εξωτερικής πολιτικής, αφετέρου δε των ευρύτερων πολιτικών της χώρας. Βασικοί στόχοι και αρχές που διέπουν την αναπτυξιακή συνεργασία της Ελλάδας με τις χώρες-εταίρους είναι:

- (α) η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα της βοήθειας,
- (β) η διαφάνεια και η λογοδοσία,
- (γ) η βιωσιμότητα των δράσεων και προγραμμάτων βοήθειας και η συμβατότητά τους με τις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας-εταίρου και
- (δ) η συνέπεια στην υλοποίηση των διεθνών δεσμεύσεων της χώρας.

Η Ελλάδα αποτελεί μέλος της Επιτροπής Αναπτυξιακής Βοήθειας (Development Assistance Committee/DAC) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)<sup>1</sup> από το 1999, μαζί με άλλα 28 κράτη καθώς και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Κρατική Αναπτυξιακή Βοήθεια/ΚΑΒ (Official Development assistance/ODA) κάθε χώρας, η οποία, σύμφωνα με την DAC/ΟΟΣΑ, συμβάλλει και στοχεύει στην οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία των αναπτυσσόμενων χωρών, αποτελείται από τη διμερή και την πολυμερή αναπτυξιακή βοήθεια. Η διμερής αφορά σε χρηματοδότηση προγραμμάτων που παρέχεται από μια δωρήτρια χώρα σε μια αναπτυσσόμενη χώρα (σύμφωνα με τον κατάλογο αποδεκτριών χωρών αναπτυξιακής βοήθειας της DAC/ΟΟΣΑ)<sup>2</sup>, ενώ η πολυμερής διοχετεύεται μέσω εθνικών συνεισφορών, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε φορείς του συστήματος του ΟΗΕ και σε άλλους διεθνείς οργανισμούς.

<b>ΠΙΝΑΚΑΣ Α</b>										
<b>Σύνθεση της ΚΑΒ της Ελλάδας ανά Έτος</b>										
<b>(σε εκ. δολάρια ΗΠΑ και ως Ποσοστό του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος/ΕΕΕ)</b>										
<b>Αναπτυξιακή Βοήθεια</b>	<b>2013</b>		<b>2014</b>		<b>2015</b>		<b>2016</b>		<b>2017</b>	
	<b>εκ.δολ. ΗΠΑ</b>	<b>%ΑΕΕ</b>	<b>εκ.δολ. ΗΠΑ</b>	<b>%ΑΕΕ</b>	<b>εκ.δολ. ΗΠΑ</b>	<b>%ΑΕΕ</b>	<b>εκ.δολ. ΗΠΑ</b>	<b>%ΑΕΕ</b>	<b>εκ.δολ. ΗΠΑ</b>	<b>%ΑΕΕ</b>
Διμερής ΚΑΒ (ODA)	43,61	0,02%	46,10	0,02%	71,88	0,04%	159,15	0,08%	84,67	0,04%
Πολυμερής ΚΑΒ (ODA)	195,45	0,08%	201,34	0,09%	166,82	0,08%	209,38	0,11%	228,91	0,12%
<b>Συνολική ΚΑΒ (ODA)</b>	<b>239,07</b>	<b>0,10%</b>	<b>247,44</b>	<b>0,11%</b>	<b>238,70</b>	<b>0,12%</b>	<b>368,53</b>	<b>0,19%</b>	<b>313,58</b>	<b>0,16%</b>

<sup>1</sup> Κράτη μέλη της DAC/ΟΟΣΑ : Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελβετία, Ελλάδα, ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Ισλανδία, Καναδάς, Κορέα, Λουξεμβούργο, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σουηδία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία, Φιλανδία και η Ευρωπαϊκή Ένωση.

<sup>2</sup>[http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/DAC\\_List\\_ODA\\_Recipients2014to2017\\_flows\\_En.pdf](http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/DAC_List_ODA_Recipients2014to2017_flows_En.pdf)

Κατά τα τελευταία έτη, λόγω της οικονομικής και δημοσιονομικής συγκυρίας, η συνολική ΚΑΒ της Ελλάδας έχει μειωθεί, ως απόλυτο μέγεθος. Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 2011-2017, η οικονομική κρίση, η οποία είχε ήδη εκδηλωθεί στη χώρα, επηρέασε τόσο το μέγεθος όσο και τη σύνθεση των ελληνικών πολυμερών και διμερών ροών ΚΑΒ. Συνεπώς, η συνολική ΚΑΒ της Ελλάδας ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος/ΑΕΕ ήταν χαμηλότερη το 2013 (0,10%) σε σύγκριση με το 2012 (0,13%), ακολουθώντας, ωστόσο, θετική πορεία από το 2014 και φθάνοντας το 2016 (0,19%) σε προ κρίσης επίπεδα, για να υποχωρήσει ελαφρά το 2017 (0,16%). Ως προς τη σύνθεση της ΚΑΒ, διαπιστώνεται η επικέντρωση στις συνεισφορές σε πολυμερείς οργανισμούς, με τη διμερή αναπτυξιακή βοήθεια να εστιάζεται κυρίως στις δαπάνες υπέρ προσφύγων εντός της ελληνικής επικρατείας (in-donor refugee costs) και τις υποτροφίες προς αλλοδαπούς φοιτητές προερχόμενους από αναπτυσσόμενες χώρες.

Η παρούσα αποτίμηση του προγράμματος υποτροφιών της Ελλάδας διενεργήθηκε από την ΥΔΑΣ-3 Διεύθυνση Γεωγραφικής Πολιτικής και Στρατηγικού Σχεδιασμού στο πλαίσιο των αρχών της διαφάνειας (transparency) και της λογοδοσίας (accountability), στοχεύοντας: (α) στη συνολική χαρτογράφηση του προγράμματος υποτροφιών, (β) στη χάραξη μίας ενιαίας και συνεκτικής στρατηγικής για υποτροφίες και (γ) στην πληροφόρηση του πολίτη για το πρόγραμμα παροχής υποτροφιών της Ελλάδας, στο πλαίσιο της λογοδοσίας ως προς την αξιοποίηση κονδυλίων του προϋπολογισμού της χώρας.

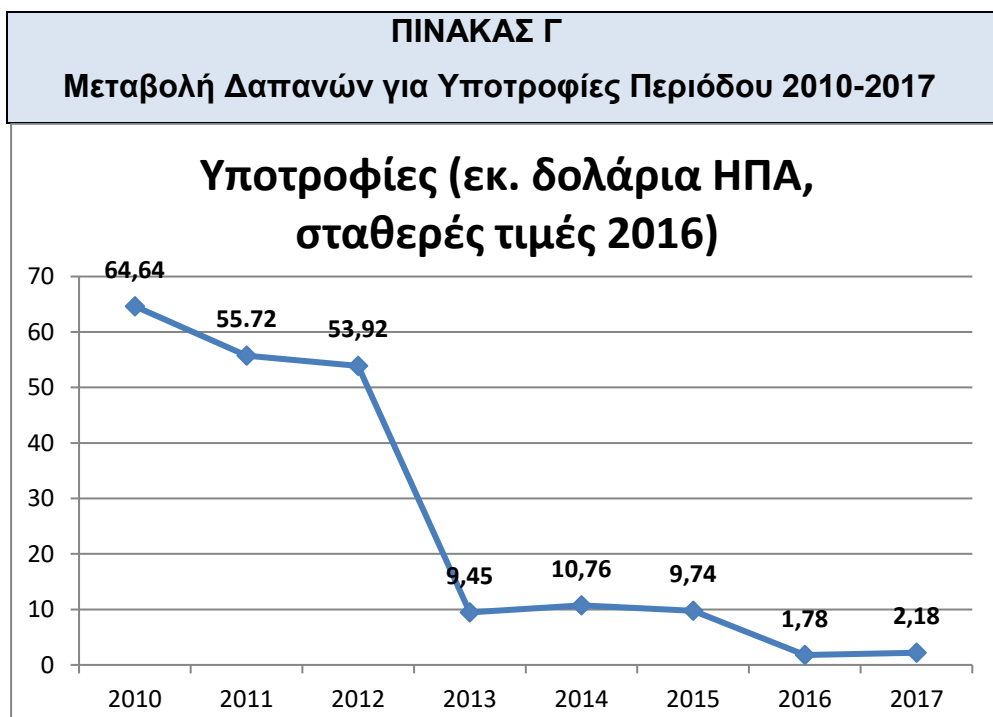
## **1. Διμερής Αναπτυξιακή Βοήθεια**

Η διμερής αναπτυξιακή βοήθεια της Ελλάδας παρέχεται από σειρά Υπουργείων και φορέων, αφορά δε κυρίως δράσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης (υποτροφίες σε αλλοδαπούς φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, υποτροφίες για απόκτηση ιατρικής ειδικότητας), συνδρομή σε διάφορα προγράμματα και Ταμεία και παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε πρόσφυγες εντός της ελληνικής επικρατείας (in-donor refugee costs) .

Σκοπός των υποτροφιών που παρέχονται από την Ελλάδα είναι η διάχυση των γνώσεων και των εμπειριών των υποτρόφων στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό σύστημα της χώρας προέλευσής τους, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην γενικότερη αναπτυξιακή της πορεία. Απαραίτητη προϋπόθεση για την έγκριση των υποτροφιών είναι η διασφάλιση συγκεκριμένου αναπτυξιακού αποτελέσματος για την χώρα προέλευσης των υποτρόφων, με γνώμονα την ενίσχυση δυνατοτήτων των χωρών-εταίρων. Ειδικότερα, προωθούνται οι υποτροφίες εκείνες που θα συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και στη μείωση της φτώχειας.

<b>ΠΙΝΑΚΑΣ Β</b>	
<b>Δαπάνες για Υποτροφίες ανά έτος (εκ. δολ. ΗΠΑ, σταθερές τιμές 2016)</b>	
2010	64,64
2011	55,72
2012	53,92
2013	9,45
2014	10,76
2015	9,74
2016	1,78
2017	2,18

Όπως διαπιστώνεται και από τον ανωτέρω Πίνακα Β, το 2017 το ύψος της δαπάνης για υποτροφίες διαμορφώθηκε στα 2,18 εκ. δολ. ΗΠΑ σε σταθερές τιμές 2016 (2,22 εκ. δολ. ΗΠΑ σε τρέχουσες τιμές 2017). Συνολικά, παρατηρείται μείωση από το 2010 μέχρι το 2017 με τη σημαντικότερη συρρίκνωση των δαπανών για υποτροφίες να εντοπίζεται μεταξύ των ετών 2012-2013 και των ετών 2015-2016.



Πηγή: Επίσημα στατιστικά στοιχεία ΟΟΣΑ (OECD.Stat, Creditor Reporting System<sup>3</sup>)

<sup>3</sup> Στον σύνδεσμο <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=CRS1>, επιλέγοντας στο πεδίο "Donor country" την Ελλάδα και ακολούθως το πεδίο "type of Aid" και την επιλογή "Scholarships and student costs in donor country", εμφανίζονται αναλυτικά, ανά έτος, τα ποσά και οι χώρες στις οποίες έχουν χορηγηθεί υποτροφίες από τη χώρα μας.

Το συνολικό σύστημα διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας κάθε μέλους της DAC/ΟΟΣΑ υποβάλλεται σε Επιθεώρηση (Peer Review) ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Η 4<sup>η</sup> Επιθεώρηση (Peer Review) της Ελλάδας πραγματοποιήθηκε το 2018 (Απρίλιος-Νοέμβριος), επτά έτη μετά την προηγούμενη. Σύμφωνα με την Έκθεση της DAC/ΟΟΣΑ για το σύστημα διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας της Ελλάδας με τίτλο *“Review of the Development Cooperation Policies and Programmes of Greece”* (DCD/DAC/AR(2018)2/9/PART2), 2018, η οποία συντάχθηκε στο πλαίσιο της εν λόγω Επιθεώρησης της χώρας, οι υποτροφίες, αν και τη δεδομένη περίοδο αποτελούν το κύριο μέσο παροχής διμερούς αναπτυξιακής βοήθειας της χώρας (μαζί με τις δαπάνες υπέρ προσφύγων εντός επικρατείας), δεν παρέχονται κατά τρόπο συνεκτικό, ούτε σύμφωνα με κάποια συντονισμένη στρατηγική προσέγγιση (coherent and coordinated approach).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα και με τις συστάσεις της DAC, η παροχή διεθνών υποτροφιών σε αναπτυσσόμενες χώρες<sup>4</sup> θα πρέπει: (α) να στοχεύει στη μεταφορά τεχνογνωσίας και ενίσχυση δυνατοτήτων (capacity building) των χωρών-εταίρων, (β) να αποτελεί μέρος της ευρύτερης στρατηγικής του διμερούς προγράμματος αναπτυξιακής βοήθειας της χώρας μας και (γ) να υλοποιείται μέσω διυπουργικού συντονισμού και συνεργασίας των εμπλεκόμενων Υπουργείων και φορέων.

Προκειμένου να επιτευχθεί ενιαία κυβερνητική στρατηγική προσέγγιση (whole-of-government approach), κρίνεται, μεταξύ άλλων, απαραίτητη η αποτίμηση (ex-post evaluation) των υποτροφιών ως προς τον αναπτυξιακό τους αντίκτυπο, με στόχο την αποτελεσματικότερη διαχείρισή τους και τον προσδιορισμό προτάσεων πιθανής μελλοντικής βελτίωσής τους.

## 2. Μεθοδολογία Αποτίμησης

Η ΥΔΑΣ-3 Διεύθυνση Γεωγραφικής Πολιτικής και Στρατηγικού Σχεδιασμού διεξήγαγε έρευνα με στόχο την αποτίμηση του ελληνικού προγράμματος παροχής υποτροφιών για τη χρονική περίοδο 2014-2018. Στο πλαίσιο αυτό:

α) Συγκεντρώθηκαν στοιχεία από τους αρμόδιους φορείς οι οποίοι παρέχουν υποτροφίες (Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Υπουργείο Εξωτερικών, Υπουργείο Υγείας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων μέσω του Μεσογειακού Αγρονομικού Ινστιτούτου Χανίων/ΜΑΙΧ) και Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών/ΙΚΥ), σχετικά με τις χώρες προέλευσης και τους τομείς εκπαίδευσης στόχευσης των υποτροφιών, κατά την τελευταία πενταετία (2014-2018).

β) Εστάλησαν, προς συμπλήρωση, ερωτηματολόγια αξιολόγησης των ελληνικών υποτροφιών προς: (i) αρμόδιους φορείς και (ii) παλαιούς υποτρόφους (μέσω φορέων).

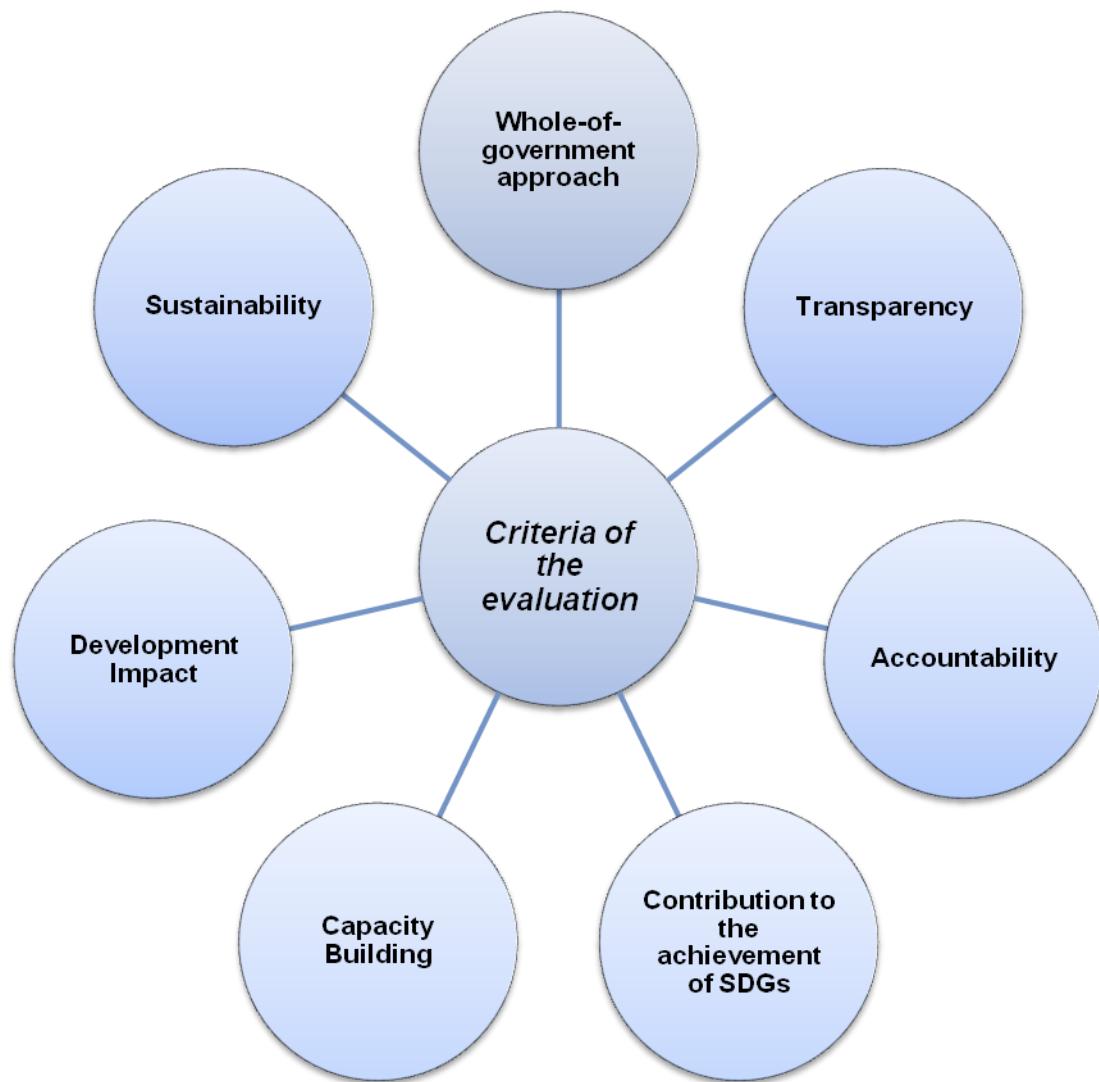
---

<sup>4</sup> Βάσει Καταλόγου Αποδεκτριών Χωρών Αναπτυξιακής Βοήθειας της DAC/ΟΟΣΑ (DAC List of ODA Recipients).

γ) Πραγματοποιήθηκε μελέτη της στρατηγικής υποτροφιών άλλων χωρών Αυστρία, Νέα Ζηλανδία και Τσεχία με στόχο των εντοπισμό καλών πρακτικών και χρήσιμων διδαγμάτων για αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη αναπτυξιακή βοήθεια, μέσω παροχής υποτροφιών.

Η διαμόρφωση των ερωτηματολογίων για την αποτίμηση του συστήματος παροχής υποτροφιών έγινε σύμφωνα με τα κάτωθι κριτήρια:

- I. Συνοχή της παροχής υποτροφιών ως προς την γεωγραφική και τομεακή στόχευσή τους **(whole-of-government approach)**.
- II. Διαφάνεια στις διαδικασίες δημοσίευσης και πραγματοποίησης των προκηρύξεων **(transparency)**.
- III. Λογοδοσία των φορέων παροχής υποτροφιών, καθώς και των υποτρόφων **(accountability)**.
- IV. Συμβολή των υποτροφιών στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 **(contribution towards the achievement of the SDGs)**.
- V. Συνεισφορά στην εκπαίδευση και ενίσχυση δυνατοτήτων των αναπτυσσόμενων χωρών **(capacity building)**.
- VI. Αναπτυξιακός αντίκτυπος στη χώρα προέλευσης των υποτρόφων **(development impact)**.
- VII. Βαθμός στον οποίο μια δραστηριότητα χαρακτηρίζεται από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα, δηλαδή είναι πιθανόν να συνεχίσει να παράγει οφέλη μετά τη διακοπή της χρηματοδότησης από τους δωρητές **(sustainability)**.



### 3. Χαρτογράφηση του Προγράμματος Υποτροφιών Περιόδου 2014-2018

Η Ελλάδα, αναγνωρίζοντας τη σημασία της εκπαίδευσης για την ανάπτυξη μιας χώρας, συμβάλλει διαχρονικά στην εκπαίδευση και ενίσχυση δυνατοτήτων (capacity building) αναπτυσσόμενων χωρών, μέσω της παροχής υποτροφιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε αλλοδαπούς φοιτητές. Οι αρμόδιοι φορείς για την παροχή των υποτροφιών είναι το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Υγείας, το Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής<sup>5</sup>, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, μέσω του Μεσογειακού Αγρονομικού Ινστιτούτο Χανίων (ΜΑΙΧ)<sup>6</sup> και το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ).

<sup>5</sup> Το Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής παρέχει επαγγελματική εκπαίδευση-κατάρτιση σε αλλοδαπούς σπουδαστές της Ακαδημίας Εμπορικού Ναυτικού. Το κόστος καλύπτεται εξ ολοκλήρου από το Κεφάλαιο Ναυτικής Εκπαίδευσης και η εισαγωγή των αλλοδαπών σπουδαστών γίνεται εφόσον υπάρχει σχετική διακρατική συμφωνία ή/και πρωτόκολλο μορφωτικής συνεργασίας με την χώρα του υποψηφίου ή/και η υποψηφιότητά τους για επιλογή έχει προταθεί επίσημα από την Αντίστοιχη Διπλωματική Αρχή.

<sup>6</sup> Το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων (ΜΑΙΧ) υπάγεται στο Διακρατικό Κέντρο Ανωτάτων Μεσογειακών Γεωπονικών Σπουδών (ΔΙΚΑΜΓΣ-CIHEAM), το οποίο στοχεύει στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα με έμφαση στην



## Αριθμός Υποτρόφων για τη Περίοδο 2014-2018

Στον κάτωθι Πίνακα Δ παρατίθεται ο συνολικός αριθμός των υποτροφιών που χορηγήθηκαν, ανά έτος, για σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και για έρευνα (διδάκτορες και μεταδιδάκτορες).

<b>ΠΙΝΑΚΑΣ Δ</b>	
<b>Αριθμός Υποτροφιών Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Έρευνας</b>	
<b>Περίοδος 2014-2018</b>	
<b>2014-2015<sup>7</sup></b>	106 υπότροφοι
<b>2015-2016<sup>8</sup></b>	78 υπότροφοι
<b>2016-2017</b>	223 υπότροφοι
<b>2017-2018</b>	200 υπότροφοι

## Αριθμός Υποτρόφων ανά Χώρα Προέλευσης για τη Περίοδο 2014-2018

Στον επόμενο Πίνακα Ε, αναλύεται ο ανωτέρω αριθμός υποτροφιών ανά χώρα προέλευσης των υποτρόφων, βάσει του καταλόγου αποδεκτικών χωρών αναπτυξιακής βοήθειας της DAC/ΟΟΣΑ.

περιοχή της Μεσογείου. Στον ίδιο οργανισμό ανήκουν και τα Μεσογειακά Αγρονομικά Ινστιτούτα του Μπάρι (Ιταλία), του Μοντελιέ (Γαλλία) και της Σαραγόσα (Ισπανία), ενώ η Γενική Γραμματεία έχει έδρα στο Παρίσι.

<sup>7</sup> Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) παρείχε στοιχεία μόνο για το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015 (20 υποτροφίες), καθώς έκτοτε δεν έχει χορηγήσει υποτροφίες σε αλλοδαπούς, λόγω δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας.

<sup>8</sup> Το Υπουργείο Εξωτερικών δεν παρείχε νέες υποτροφίες για σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και για έρευνα τα ακαδημαϊκά έτη 2014-2015 και 2015-2016, ωστόσο δηλώνονταν δαπάνες για τις υποτροφίες που είχαν δοθεί κατά τα προηγούμενα έτη και δεν είχαν ακόμη ολοκληρωθεί.

<b>ΠΙΝΑΚΑΣ Ε</b>	
<b>Χορήγηση υποτροφιών για Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και Έρευνα ανά χώρα και ανά έτος Περίοδος 2014-2018</b>	
<b>Κατηγοριοποίηση Χωρών Προέλευσης Υποτρόφων (Κατάλογος DAC)</b>	
<b>2014-2015<sup>9</sup></b>	<p><b>Χώρες Χαμηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος:</b> Αίγυπτος (7), Αρμενία (5), Μαρόκο (2), Ουκρανία (3), Παλαιστινιακή Αρχή (6), Συρία (5)</p> <p><b>Χώρες Υψηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος:</b> Αλβανία (1), Αλγερία (11), Κίνα (6), Λίβανος (7), Μεξικό (1), ΠΓΔΜ (3), Σερβία (8), Τουρκία (1), Τυνησία (20)</p>
<b>2015-2016</b>	<p><b>Χώρες Χαμηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος:</b> Αίγυπτος (7), Αρμενία (3), Μαρόκο (2), Ουκρανία (3), Παλαιστινιακή Αρχή (5), Συρία (4)</p> <p><b>Χώρες Υψηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος:</b> Αλβανία (2), Αλγερία (15), Κίνα (3), Λίβανος (4), ΠΓΔΜ (2), Σερβία (5), Τουρκία (3), Τυνησία (20)</p>
<b>2016-2017</b>	<p><b>Λιγότερο Ανεπτυγμένες Χώρες:</b> ΛΔ Κονγκό (1)</p> <p><b>Χώρες Χαμηλού Εισοδήματος:</b> Κένυα (1)</p> <p><b>Χώρες Χαμηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος:</b> Αίγυπτος (12), Αρμενία (6), Γεωργία (1), Ινδία (1), Μολδαβία (1), Ουκρανία (3), Παλαιστινιακή Αρχή (21), Συρία (2)</p> <p><b>Χώρες Υψηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος:</b> Αλβανία (88), Αλγερία (12), Βοσνία Ερζεγοβίνη (2), Ιορδανία (5), Καζακστάν (1), Κίνα (7), Κούβα (1), Λίβανος (9), Μαυροβούνιο (2), Μεξικό (1), ΠΓΔΜ (5), Σερβία (16), Τουρκία (1), Τυνησία (24)</p>
<b>2017-2018</b>	<p><b>Χώρες Χαμηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος:</b> Αίγυπτος (10), Αρμενία (9), Βιετνάμ (1), Γεωργία (3), Μαρόκο (1), Ουκρανία (1), Παλαιστινιακή Αρχή (16), Συρία (2)</p> <p><b>Χώρες Υψηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος:</b> Αλβανία (85), Αλγερία (7), Ιορδανία (2), Ιράκ (2), Κίνα (1), Λίβανος (14), Μαυροβούνιο (2), Μεξικό (4), ΠΓΔΜ (7), Σερβία (9), Τουρκία (6), Τυνησία (18)</p>

<sup>9</sup> Για το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015, το ΙΚΥ χορήγησε υποτροφίες σε υπηκόους των χωρών: Αρμενία, Ινδία, Ιράν, Μεξικό, Σερβία και Ουκρανία.

Επισημαίνεται επίσης, ότι κατά την χρονική περίοδο 2014-2018, χορηγήθηκαν, από το Υπουργείο Υγείας, υποτροφίες για **απόκτηση ιατρικής ειδικότητας**. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, κατά την χρονική περίοδο 2014-2018, δόθηκαν συνολικά **43 υποτροφίες** σε ιατρούς από 19 χώρες, όπως αυτές παρατίθενται στον κάτωθι Πίνακα ΣΤ.

<b>ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤ</b>	
<b>Χώρες Προέλευσης Υποτρόφων για Απόκτηση Ιατρικής Ειδικότητας</b>	
<b>Περίοδος 2014-2018</b>	
<b>Κατηγοριοποίηση Χωρών Προέλευσης Υποτρόφων (Κατάλογος DAC)</b>	
<b>Λιγότερο Ανεπτυγμένες Χώρες (Least Developed Countries / LDC)</b>	Κεντροαφρικανική Δημοκρατία (1), Κονγκό (3) και Υεμένη (1).
<b>Χώρες Χαμηλού Εισοδήματος (Other Low Income Countries / OLIC)</b>	Ζιμπάμπουε (1)
<b>Χώρες Χαμηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος (Lower Middle Income Countries and Territories / LMICT)</b>	Γεωργία (2), Μαρόκο (1), Μολδαβία (2), Ουκρανία (1), Παλαιστινιακή Αρχή (4) και Συρία (3).
<b>Χώρες Υψηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος (Upper Middle Income Countries and Territories / UMICT)</b>	Αλβανία (12), Βοσνία και Ερζεγοβίνη (1), Ιορδανία (4), Ιράν (2), Καζακστάν (1), Λίβανος(1), Μαυροβούνιο (1), ΠΓΔΜ (1) και Σερβία (1).

### **Χώρες Προέλευσης Υποτρόφων για την Περίοδο 2014-2018**

Συνολικά, κατά την περίοδο 2014-2018, χορηγήθηκαν υποτροφίες σε υπηκόους **33 χωρών**, οι οποίες περιλαμβάνονται στον κατάλογο της DAC ως χώρες αποδέκτριες χώρες αναπτυξιακής βοήθειας (DAC List of ODA Recipients).

Στον Πίνακα Ζ παρατίθενται, αναλυτικά, οι χώρες προέλευσης του συνόλου των υποτρόφων (τριτοβάθμια εκπαίδευση, έρευνα και απόκτηση ιατρικής ειδικότητας), για την περίοδο 2014-2018.

<b>ΠΙΝΑΚΑΣ Ζ</b>	
<b>Χώρες Προέλευσης Υποτρόφων Περίοδου 2014-2018<sup>10</sup></b>	
<b>Κατηγοριοποίηση Χωρών Προέλευσης Υποτρόφων (Κατάλογος DAC)</b>	
<b>Λιγότερο Ανεπτυγμένες Χώρες (Least Developed Countries / LDC)</b>	Αιθιοπία, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, ΛΔ Κονγκό, Υεμένη
<b>Χώρες Χαμηλού Εισοδήματος (Other Low Income Countries / OLIC)</b>	Ζιμπάμπουε, Κένυα
<b>Χώρες Χαμηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος (Lower Middle Income Countries and Territories / LMICT)</b>	Αίγυπτος, Αρμενία, Βιετνάμ, Γεωργία, Ινδία, Μαρόκο, Μολδαβία, Ουκρανία, Παλαιστινιακή Αρχή, Συρία
<b>Χώρες Υψηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος (Upper Middle Income Countries and Territories / UMICT)</b>	Αζερμπαϊτζάν, Αλβανία, Αλγερία, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Καζακστάν, Κίνα, Κούβα, Λίβανος, Μαυροβούνιο, Μεξικό, ΠΓΔΜ, Σερβία, Τουρκία, Τυνησία

Τέλος, σημειώνεται ότι κατά την περίοδο 2014-2018, χορηγήθηκαν υποτροφίες και σε υπηκόους χωρών εκτός καταλόγου DAC, οι οποίες όμως δεν καταγράφονται ως ΚΑΒ. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τις χώρες: Αυστραλία, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Ελβετία, ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Ισπανία, Ισλανδία, Ιταλία, Καναδάς, Κροατία, Κύπρος, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ρωσία, Σλοβενία και Τσεχία.

### **Τομεακή Κατανομή Υποτροφιών Περίοδου 2014-2018**

Στον Πίνακα Η, συγκεντρώνονται σύνολο τομέων σπουδών των υποτρόφων για την περίοδο 2014-2018.

<sup>10</sup> Αφορά σε υποτροφίες για τριτοβάθμια εκπαίδευση, έρευνα και απόκτηση ιατρική ειδικότητας σε ελληνικά νοσηλευτικά ιδρύματα.

## ΠΙΝΑΚΑΣ Η

### Τομείς Εκπαίδευσης Υποτρόφων

Περίοδος 2014-2018

#### Κατηγοριοποίηση Σπουδών ανά Επιστημονικό Πεδίο

<b>Ανθρωπιστικές, Νομικές και Κοινωνικές Επιστήμες</b>	Παιδαγωγικά, Νομική, Διεθνείς Ευρωπαϊκές Σπουδές, Φυσική Αγωγή και Αθλητισμός, Μετάφραση Ξένων Γλωσσών, Αγγλική Γλωσσολογία και Φιλολογία, Ελληνική Φιλολογία, Γαλλική Γλώσσα, Θεατρικές Σπουδές, Μουσικές Σπουδές, Ψυχολογία, Ιστορία και Αρχαιολογία, Πολιτικές Επιστήμες
<b>Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες</b>	Γεωπονική, Φωτογραφία και Οπτικοακουστικές Τέχνες, Χημεία, Βιολογία, Μαθηματικά, Διατροφολογία, Βιοϊατρική, Οδοντική Τεχνολογία, Βιογενετική, Μοριακή Βιολογία, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών, Πληροφορική, Διαχείριση Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων, Τμήμα Μηχανολόγων Οχημάτων, Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανολόγων Η/Υ, Πλαστικές Τέχνες και Τεχνολογίες, Τμήμα Ναυπηγών, Τμήμα Μηχανολόγων ΕΜΠ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Αρχιτεκτονική, Τμήμα Χημικών ΕΜΠ, Τμήμα Αγρονόμων Τοπογράφων  <u>Αγροδιατροφικός τομέας:</u> υποτροφίες για εξειδίκευση σε Οικονομία και Διοίκηση Επιχειρήσεων, Ποιότητα Τροφίμων και Χημεία Φυσικών Προϊόντων, Γεωπληροφορική στη Διαχείριση Περιβάλλοντος, Γεωργική Γενετική και




	Βιοτεχνολογία, Βιώσιμη Γεωργία
<b>Επιστήμες Υγείας και Ζωής</b>	<p>Ιατρική, Οδοντιατρική, Φαρμακευτική, Διατροφή και Διαιτολογία, Λογοθεραπεία, Φυσικοθεραπεία, Κτηνιατρική, Νοσηλευτική, Βιοϊατρική, Γεωπονία, Βιοτεχνολογία, Μοριακή Βιολογία</p> <p><u>Υποτροφίες για άσκηση προς απόκτηση ιατρικών ειδικοτήτων:</u></p> <p>Παθολογία, Ακτινοδιαγνωστική, Αναισθησιολογία, Δερματολογία, Μαιευτική-Γυναικολογία, Παιδοψυχιατρική, Χειρουργική, Ορθοπαιδική, Οφθαλμολογία, Γαστρεντερολογία, Καρδιολογία, Αγγειοχειρουργική, Ωτορινολαρυγγολογία, Ενδοκρινολογία, Θωρακοχειρουργική, Παιδιατρική</p>
<b>Επιστήμες Οικονομίας και Πληροφορικής</b>	Οικονομικά, Λογιστική, Ναυτιλιακά, Διοίκηση Επιχειρήσεων, Χρηματοοικονομική, Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές, Πληροφορική

Ως προς την τομεακή κατανομή των υποτροφιών, παρατηρείται ότι πέραν των υποτρόφων του Υπουργείου Υγείας και του ΜΑΙΧ (οι οποίοι εξ αντικειμένου φοιτούν σε συγκεκριμένους τομείς εκπαίδευσης, δηλαδή στον τομέα τις υγείας και στον αγροδιατροφικό τομέα αντίστοιχα), στους υπότροφους των υπολοίπων δημοσίων φορέων δεν εντοπίζεται κάποια συγκεκριμένη τομεακή στόχευση των σπουδών τους.

### Κριτήρια και Διαδικασία Επιλογής Υποτρόφων

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τους αρμόδιους φορείς οι οποίοι παρέχουν υποτροφίες συνάγονται τα ακόλουθα:

1. Τα κύρια κριτήρια επιλογής υποτρόφων είναι τα εξής:

-  η ακαδημαϊκή επίδοση και το ακαδημαϊκό προφίλ των υποψηφίων,
-  η συνάφεια των σπουδών,
-  το επίπεδο γλωσσομάθειας,

- ✚ η ύπαρξη προηγούμενης υποτροφίας από άλλον ελληνικό δημόσιο φορέα,
- ✚ η αποδοχή τους από ελληνικό εκπαιδευτικό Ίδρυμα (το συγκεκριμένο κριτήριο αφορά μεταπτυχιακούς φοιτητές),
- ✚ η οικονομική τους κατάσταση,
- ✚ η υπηκοότητά και
- ✚ η ηλικία.

2. Υπάρχει απόλυτη ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών.
3. Υπάρχει διαφάνεια στη διαδικασία των προκηρύξεων υποτροφιών, καθώς γίνεται δημοσίευσή τους στο διαδίκτυο (στην ιστοσελίδα του κάθε φορέα<sup>11</sup>) από όλους τους ερωτηθέντες φορείς.

#### 4. Μελέτη Συστημάτων Παροχής Υποτροφιών Άλλων Χωρών

Η μελέτη συστημάτων άλλων χωρών (Αυστρίας, Νέα Ζηλανδίας και Τσεχίας) πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο ανταλλαγής εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών (peer learning) και θεωρείται χρήσιμη για την ορθότερη αποτίμηση του ελληνικού συστήματος παροχής υποτροφιών. Ενδεικτικά, σημειώνονται κάποια βασικά σημεία («διδάγματα») τα οποία δύνανται να ληφθούν υπόψη προς όφελος μιας αποδοτικότερης αναπτυξιακής βοήθειας μέσω της χορήγησης υποτροφιών:

1. *Γεωγραφική στόχευση* για την αποφυγή κατακερματισμένης αναπτυξιακής βοήθειας με βασικά κριτήρια επιλογής χωρών τα κάτωθι:
  - i. Στόχοι εξωτερικής πολιτικής (εγγύτητα με την χώρα, εξασφάλιση ειρήνης και ασφάλειας στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή, μακροχρόνιοι δεσμοί και εδραιωμένη συνεργασία με την εν λόγω χώρα-εταίρο σε διάφορους τομείς).
  - ii. Χώρες αποδέκτριες Κρατικής Αναπτυξιακής Βοήθειας (ODA-eligible countries) βάσει του καταλόγου της DAC/ΟΟΣΑ. Έμφαση στις κατηγορίες των Λιγότερο Ανεπτυγμένων Χωρών (Least Developed Countries) και των Χωρών Χαμηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος (Lower Middle Income Countries).
  - iii. Έμπρακτη απόδειξη, από πλευράς χωρών-εταίρων, ότι εναρμονίζονται με τις αρχές διεθνών συμφωνιών και διαθέτουν συγκεκριμένες εθνικές αναπτυξιακές προτεραιότητες.
2. *Τομεακή στόχευση*: Η σαφής στόχευση σε συγκεκριμένους τομείς εκπαίδευσης είναι απαραίτητη ώστε να επιτευχθεί ο μέγιστος δυνατός αντίκτυπος στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας-εταίρου. Συνεπώς, οι υποτροφίες πρέπει να κατευθύνονται σε σπουδές που συμβαδίζουν με τις ανάγκες της χώρας-εταίρου, διασφαλίζοντας, ταυτόχρονα, την τοπική κυριότητα (local ownership).

<sup>11</sup> Οι προκηρύξεις υποτροφιών αναρτώνται στους ακόλουθους ιστότοπους: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ([www.minedu.gov.gr/ypotrofies-klirodotimata-m](http://www.minedu.gov.gr/ypotrofies-klirodotimata-m)), Υπουργείο Εξωτερικών ([www.mfa.gr](http://www.mfa.gr)) και [www.minedu.gov.gr](http://www.minedu.gov.gr) και [www.studygreece.edu.gr](http://www.studygreece.edu.gr), Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών ([www.iky.gr](http://www.iky.gr)) και σε επιστημονικά περιοδικά, μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ημερήσιο τύπο) και Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων-MAIX ([www.iamc.ciheam.org](http://www.iamc.ciheam.org)).

3. Διασφάλιση επιστροφής των υποτρόφων στη χώρα καταγωγής τους μετά το πέρας των σπουδών τους.
4. Προγραμματισμός υποτροφιών με καθορισμένο χρονικό ορίζοντα και σαφή αριθμό υποτρόφων ανά έτος.
5. Κοινή βάση δεδομένων των φορέων που χορηγούν υποτροφίες.
6. Ανάλυση αποτίμησης (*ex-post evaluation*) του προγράμματος υποτροφιών.
7. Σαφή κριτήρια επιλογής των υποτρόφων.
8. Διάσταση του φύλου στην παροχή υποτροφιών (gender equality).
9. Ένταξη της Στρατηγικής για υποτροφίες στην αναπτυξιακή στρατηγική και εξωτερική πολιτική της χώρας (κοινές αρχές, αξίες και στόχοι).

## 5. Συμπεράσματα Αποτίμησης

Βάσει των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν από τους αρμόδιους φορείς, στα ερωτηματολόγια προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

1. Δεν έχει υπάρξει μέχρι σήμερα συγκεκριμένη γεωγραφική και τομεακή στόχευση στην παροχή υποτροφιών, ενώ η πλειοψηφία τους κατευθύνεται σε Χώρες Χαμηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος και σε Χώρες Υψηλότερου Μεσαίου Εισοδήματος. Πιο συγκεκριμένα, για την προς εξέταση χρονική περίοδο, η μεγάλη πλειοψηφία υποτροφιών κατευθύνεται κυρίως προς τα Βαλκάνια και ιδιαίτερα την Αλβανία, ενώ σημαντικός αριθμός υποτροφιών παρέχεται (μέσω του MAIX) και σε υποτρόφους από την Τυνησία.

2. Δεν υπάρχει ενημέρωση σχετικά με την επιστροφή των υποτρόφων στη χώρα προέλευσής τους μετά το πέρας των σπουδών τους, ώστε να επιτυγχάνεται ο επιδιωκόμενος αναπτυξιακός αντίκτυπος, μέσω της μεταφοράς τεχνογνωσίας στις αναπτυσσόμενες χώρες, αν και αυτή προτάσσεται ως ένα από τα βασικά ζητούμενα των υποτροφιών. Σχεδόν το ήμισυ των υποτρόφων, οι οποίοι απάντησαν στα ερωτηματολόγια δήλωσε πως δεν έχει σκοπό να επιστρέψει (ή δεν επέστρεψε) στη χώρα προέλευσής του, επιλέγοντας είτε να παραμείνει στην Ελλάδα, είτε να συνεχίσει την επαγγελματική του πορεία σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες. Εξαίρεση αποτελούν οι υπότροφοι του Μεσογειακού Αγρονομικού Ινστιτούτου Χανίων/MAIX, οι οποίοι δηλώνουν, στο σύνολο τους, ότι σκοπεύουν να επιστρέψουν στις χώρες τους μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

3. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα θεωρείται υψηλού επιπέδου και προτιμάται από φοιτητές αναπτυσσόμενων χωρών καθώς θεωρούν ότι συμβάλλει στην επαγγελματική τους εξέλιξη. Ιδιαίτερα στους τομείς των κλασικών και ανθρωπιστικών σπουδών, η Ελλάδα αποτελεί δημοφιλή προορισμό λόγω ιστορίας και πολιτισμού, ενώ η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας αποτελεί σημαντικό επιπλέον προσόν σε αυτές τις ειδικότητες. Ως σημαντικότερα οφέλη της εκπαίδευσης



που παρέχεται από το ελληνικό σύστημα αναφέρονται η εξειδικευμένη γνώση και οι αποκτούμενες δεξιότητες.

4. Οι υπότροφοι ολοκληρώνουν, ως επί το πλείστον, επιτυχώς τις σπουδές τους. Οι λίγες περιπτώσεις διακοπής της υποτροφίας, οφείλονται κυρίως σε αστάθμητους παράγοντες, οι οποίοι αφορούν συνήθως καθαρά προσωπικούς λόγους (π.χ. θέματα υγείας). Εξάιρεση αποτελεί το ΜΑΙΧ, στο οποίο υπάρχουν διακοπές υποτροφιών και για ακαδημαϊκούς λόγους (χαμηλές επιδόσεις στα μαθήματα).

5. Η παροχή υποτροφιών συμβάλλει στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης/ΣΒΑ και στην ενδυνάμωση των δεσμών (οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών) της Ελλάδας με άλλες χώρες. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις απαντήσεις των φορέων, οι υποτροφίες συμβάλλουν κατ' αρχάς, βεβαίως, στον ΣΒΑ 4 - Ποιοτική Εκπαίδευση και τους υποστόχους του, ενώ αναφέρονται επίσης οι ακόλουθοι: ΣΒΑ 5 - Ισότητα των Φύλων, καθώς υπάρχει αναλογία υποτρόφων για τα δύο φύλα, ΣΒΑ 9 - Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές, λόγω μεταφοράς τεχνογνωσίας και εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού και, υπό μία ευρύτερη έννοια, ΣΒΑ 1 - Μηδενική Φτώχεια, εφόσον η εκπαίδευση αποτελεί βασικό παράγοντα για την καταπολέμηση της φτώχειας και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου.

6. Ως προστιθέμενη αξία που προκύπτει για την Ελλάδα από την παροχή υποτροφιών θεωρούνται τα εξής: η πρόοδος της συνεργασίας μεταξύ των χωρών σε όλα τα επίπεδα, η ανάδειξη του έργου των ελληνικών εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, η δημιουργία συνεργειών μεταξύ Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων της χώρας με αντίστοιχα της αλλοδαπής, η διάδοση του ελληνικού πολιτισμού και της γλώσσας, καθώς και η συμβολή στην πολιτική σταθερότητα, μέσω της ανάπτυξης, σε ευρύτερες γεωπολιτικές περιοχές, στις οποίες ανήκει και η χώρα μας.

## 6. Τελικό Συμπέρασμα

Τα αποτελέσματα της παρούσας αποτίμησης συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με τις διαπιστώσεις των Επιθεωρητών της DAC/ΟΟΣΑ. Η αναπτυξιακή βοήθεια της Ελλάδας είναι ως απόλυτο μέγεθος μικρή συγκριτικά με άλλες χώρες-μέλη της DAC/ΟΟΣΑ και ο κατακερματισμός της δεν συμβάλλει στην μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητάς της. Επιπρόσθετα, όπως αναλύεται και ανωτέρω, τα τελευταία χρόνια, λόγω της οικονομικής κρίσης, η διμερής βοήθεια μειώθηκε αισθητά (με εξαίρεση τις δαπάνες υπέρ προσφύγων, ως αποτέλεσμα της προσφυγικής κρίσης) και επικεντρώνεται κυρίως στην παροχή υποτροφιών σε σπουδαστές προερχόμενους από αναπτυσσόμενες χώρες.

Ως εκ τούτου, για τη συμμόρφωση με ανωτέρω συστάσεις της DAC/ΟΟΣΑ, οι υποτροφίες θα πρέπει:

**(α)** Να έχουν γεωγραφική και τομεακή στρατηγική στόχευση, η οποία θα συμφωνεί με γεωγραφικές (π.χ. Ανατολική Μεσόγειος, Εύξεινος Πόντος, Δυτικά Βαλκάνια κ.λπ.) και τομεακές (π.χ. αγροτική ανάπτυξη, ιατρική, αρχαιολογία κ.λπ.) στρατηγικές προτεραιότητες της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας της Ελλάδας, καθώς και με τους ευρύτερους στρατηγικούς στόχους της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Θα πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια, ώστε οι επωφελούμενες χώρες-αποδέκτριες Κρατικής Αναπτυξιακής Βοήθειας να μην υπερβαίνουν τις 10-15.

**(β)** Να εστιάζουν σε θέματα/τομείς που ανταποκρίνονται στις αναπτυξιακές προτεραιότητες και προκλήσεις των χωρών-εταίρων, στο πλαίσιο διασφάλισης τοπικής κυριότητας (local ownership). Γενικότερα, να διασυνδέονται με αναπτυξιακούς στόχους και ανάγκες ενίσχυσης ικανοτήτων (capacity building) σε χώρες εταίρους επιλέξιμες από την DAC (ως αποδέκτριες ODA). Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει, βάσει των προκηρύξεων, οι υπότροφοι/σπουδαστές να δεσμεύονται για την μετέπειτα επιστροφή τους στις χώρες προέλευσής τους και την παραμονή τους για τουλάχιστον 3-5 έτη (προκειμένου να αποφευχθεί το φαινόμενο της «εξόδου ανθρώπινου δυναμικού υψηλής κατάρτισης»/brain drain).

**(γ)** Να απορρέουν από μια ενιαία κυβερνητική στρατηγική προσέγγιση (whole-of-government approach). Προς τούτο, απαιτείται μία ολιστική προσέγγιση του προγράμματος των υποτροφιών ώστε να αποτελεί αποτελεσματικό και ανταποδοτικό μέσο αναπτυξιακής βοήθειας με ουσιαστική συμβολή στη βιώσιμη ανάπτυξη των χωρών-εταίρων, μέσω ενίσχυσης ικανοτήτων.

**(δ)** Να παρέχονται με ανοικτές και διαφανείς διαδικασίες, καθώς και με σαφή και προκαθορισμένα κριτήρια επιλογής σπουδαστών, μέσω δημοσίευσης των σχετικών προκηρύξεων.

**(ε)** Να κατανέμονται στους δικαιούχους κατά ίσο και δίκαιο (equitable) τρόπο (π.χ. παρέχοντας ίσες ευκαιρίες σε γυναίκες και άνδρες).

**(στ)** Να αξιολογούνται (ex-post evaluation) ως προς τον αναπτυξιακό τους αντίκτυπο. Αξιολόγηση των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων (impact assessment) και διατύπωση συστάσεων για τη μελλοντική κατεύθυνση με στόχο: (i) την αποτελεσματική διαχείριση και (ii) τον προσδιορισμό προτάσεων βελτίωσης.

**(ζ)** Να αξιοποιούνται μέσω τήρησης μητρώων παλαιών υποτρόφων (alumni)/δικτύων αποφοίτων από αρμόδιες ελληνικές Διπλωματικές Αρχές, προκειμένου να υπάρξει πλήρης εικόνα της πορείας των υποτρόφων. Τα αρμόδια Υπουργεία και φορείς θα πρέπει να ενημερώνουν τις ελληνικές Διπλωματικές Αρχές και την ΥΔΑΣ για τους υποτρόφους/σπουδαστές που ολοκληρώνουν το κύκλο σπουδών τους και επιστρέφουν στις χώρες καταγωγής τους.

Τέλος, μακροπρόθεσμος στόχος, θα πρέπει να είναι η διαμόρφωση ενός συνολικού νέου πλαισίου αναπτυξιακής συνεργασίας, εντός του οποίου θα ενταχθούν και οι υποτροφίες, ως μέρος ενός ευρύτερου σχεδίου ανάπτυξης προγραμμάτων διμερούς συνεργασίας.

## Αναφορές - Βιβλιογραφία

- Austrian Development Agency (2007), “Evaluation of the Education Sector of Austrian Development Cooperation and Cooperation with South-East Europe”, [https://www.entwicklung.at/fileadmin/user\\_upload/Dokumente/Evaluierung/Evaluierungsberichte/2007/4074\\_education\\_adc\\_final\\_report.pdf](https://www.entwicklung.at/fileadmin/user_upload/Dokumente/Evaluierung/Evaluierungsberichte/2007/4074_education_adc_final_report.pdf)
- Austrian Development Agency (2010), “Evaluation of the Paris Declaration, Phase 2 Case Study Austria. Final Report”, <https://www.entwicklung.at/en/ada/evaluation/evaluation-reports/evaluation-reports-2006-2010/>
- Ministry of Foreign Affairs of Czech Republic (2012), “Guidlines for Granting Scholarships of the Government of the Czech Republic“ [https://www.mzv.cz/file/2006198/English\\_dispozice\\_2016.pdf](https://www.mzv.cz/file/2006198/English_dispozice_2016.pdf)
- Ministry of Foreign Affairs of Czech Republic (2018), “Czech Republic external evaluation of the Government Development Scholarship Programme 2013 - 2017 – Executive Summary”, [https://www.mzv.cz/jnp/en/foreign\\_relations/development\\_cooperation\\_and\\_humanitarian/bilateral\\_development\\_cooperation/evaluation/evaluation\\_report\\_government\\_development.html](https://www.mzv.cz/jnp/en/foreign_relations/development_cooperation_and_humanitarian/bilateral_development_cooperation/evaluation/evaluation_report_government_development.html)
- New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2017), “Evaluation Terms of Reference for the New Zealand Scholarships Programme”
- OECD (2009), “Austria Development Assistance Committee (DAC) Peer Review”, <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/austria2009dacpeerreview-mainfindingsandrecommendations.htm>
- OECD (2018), “Review of the Development Cooperation Policies and Programmes of Greece”, OECD, Development Assistance Committee, Παρίσι, 2018
- OECD (2018), Creditor Reporting System, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=crs1>